

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDACTIE

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg;
Ds. A. van Heteren, Werkendam; Ds. L.W. van der
Meij, Alphen a/d Rijn; Ds. D. Slagboom, Doornspijk;
Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra,
Zeist; Ds. P. van Zonneveld, 's-Gravenhage-Scheve-
ningen; A. Beukers, Alphen a/d Rijn en Joh. van der
Lee, Alphen a/d Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837 - 1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d
Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de
administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen
a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10.- per jaar. Abonnementsprijs
voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Vrede zij ulieden!

En Jezus kwam, als de deuren gesloten waren, en stond in het midden, en zeide: Vrede zij ulieden!

Joh. 20 : 26b.

In onze gedachten zien we ze daar samen, aan de avond van de dag der Opstanding: de discipelen (zonder Thomas) en met hen ook nog enkele anderen, waaronder de twee Emmaüsgangers. En hoe kan het anders: samen spreken zij over het grote gebeuren van die dag: de opstanding des Heeren. Sommigen hebben de Opgestane persoonlijk ontmoet, zoals Simon Petrus, Kleopas en zijn vriend, Maria Magdalena en enkele andere vrouwen. Anderen geloven de Opstanding, ook al hadden zij de Opgestane nog niet gezien. Wellicht waren er ook, die het moeilijk gevallen is, om te geloven. Wat is ook ongelooflijker, dan dat een dode weer levend wordt?

Er ligt een zekere onrust over de kleine vriendenkring. Bij al het schokkende van die dag is er ook nog de vrees voor de Joden, die immers de leugen verspreid hadden, dat de discipelen het lichaam van Jezus hadden gestolen. Daarom hebben ze uit voorzorg de deuren maar stevig gesloten.

Maar zie, daar ineens: zonder dat één van hen het gemerkt heeft, is de deur geruisloos geopend. Of, hoe dan ook: daar staat Jezus in hun midden, met Zijn groet: "Vrede zij ulieden!"

O zeker, dit was de gebruikelijke groet onder de Joden. Maar toch: ze krijgt pas bij Jezus, uit Zijn mond, haar volle inhoud. Wanneer Jezus zegt: "vrede zij u!" dan is het ook vrede. Daarvoor is Hij de Zaligmaker. Daarvoor is Hij de dood ingegaan. Vrede, dat is de grote zegen, die Hij door Zijn verzoenend sterven heeft verworven.

Sinds de val in het paradijs kent de mens geen echte vrede meer, noch met God, noch met zichzelf, noch met de naaste. Vrede: dat is een echte paradijsbloem! En zo'n bloem kan niet zomaar worden overgeplant in een andere bodem. En zeker niet in een bodem zoals deze aarde is: om onzentwil vervloekt, zodat ze doornen en distelen voortbrengt.

Waar de zonde heerst, kan geen vrede zijn. De zonde immers verstoort de verhouding tussen God en de mens. De zonde staat tussen die beide als een hoge muur, die het zonlicht van Gods gunst onderschept. En in het ervaren van die gunst Gods is het geheim van de ware vrede gelegen.

Maar zie: nu komt de Heere Jezus Christus, Gods eigen, eniggeboren Zoon. En reeds bij Zijn geboorte zingen de engelen: Vrede op aarde! En wanneer Hij over deze aarde rondgaat, dan druipen Zijn voetstappen van vrede: in Judea, in Galilea, tot in het heidense Tyrus en Sidon toe. Hij heelt wat gebroken is, geneest wat ziek is, richt op wat gevallen is, doden wekt Hij op en duivelen werpt Hij uit. Hij verkondigt armen het Evangelie. Hij doet de stormen bedaren, ook de stormen die het kleine mensenhart be-roeren. En dan gaat Christus de Hem voor-geschreven weg tot het einde toe aflopen. De zonde heeft de onvrede gebracht. En nu kan de vrede alleen worden verworven in de weg

van gerechtigheid. De ongehoorzaamheid heeft de harmonie tussen God en mens verstoord. Alleen gehoorzaamheid kan die harmonie herstellen. Welnu, de Heere Jezus neemt op Zich om te herstellen alles wat door de zonde verbroken en verdorven is. En dat in een weg, oneindig veel zwaarder en moeilijker dan de weg van de gehoorzaamheid voor Adam en Eva was. Voor hen liep de weg der gehoorzaamheid langs de oevers van de paradijsrivieren; maar voor Christus loopt de weg der gehoorzaamheid door Gethsemané en over Golgotha.

Maar Christus deinst niet terug. Hij betaalt de volle prijs; Zijn dierbaar bloed! Hij verzoent alle schuld. Hij draagt de volle last van de toorn van God, zoals die ongedeeld rustte op het ganse menselijk geslacht: gehoorzaam geworden zijnde tot de dood des kruises.

Maar nu het werk dan ook volbracht is, nu is het loon door Hem verworven: vrede! Met Zijn handen, op Golgotha vastgeklonken, verbreekt Hij de middelmuur des afscheidsels. Nu kan het licht, het zonlicht van Gods gunst weer vrede brengen waar geen vrede was. En een door schuldbesef verslagen zondaar mag door het geloof rust vinden in de rust, door Christus aangebracht. De vermoeide zwerver mag door het geloof rusten in een vrede, die alle verstand te boven gaat, een vrede die gegrond is in het bloed der verzoening.

Christus verwerft door Zijn zoendood vrede, volkomen vrede. En in Zijn Opstanding op de Paasmorgen brengt Hij de Geest mee, om die vrede over te brengen in het hart van zondaren: Hij, Christus is onze Vrede!

Buiten Hem is er geen ware vrede mogelijk. We kunnen ons misschien een zekere vrede proberen aan te praten, wanneer het leven zo rustig voortglijd. Dat is juist het ongelukkige, dat de mens voor vrede aanziet, wat toch geen vrede is. Vrede is meer dan: geen oorlog! Vrede is: volkomen harmonie, samenstemming tussen God en de zondaar. Vrede is: leven in herstelde gemeenschap met God, het smaken van Zijn gunst, die meer sterkt dan de uitgezochtste spijzen.

Welnu, die vrede heeft Christus verworven. Die vrede deelt Christus mee, past Hij toe aan, werkt Hij uit in zondarsharten: Mijn vrede geef Ik u, Mijn vrede laat Ik u. Niet gelijkerwijs de wereld hem geeft, geeft Ik hem u!

Wat is er al oneindig veel gewonnen, wanneer ons de valse rust werd opgezegd. Wanneer het ons om God te doen geworden is, om Zijn verzoende gemeenschap. Wanneer onze ziel naar die ware vrede ging haken. Dan is er gegronde oorzaak om goede moed te hebben. Houdt dan eens op te zoeken daar waar de vrede nooit gevonden wordt. Laat alle werk eens staan. U kunt en behoeft en mag niets meer aanbrengen. Alles, wat er moet zijn, is aangebracht. De volle losprijs is betaald. En de voldane kwitantie is door God afgegeven toen Hij op de Paasmorgen Zijn Zoon uit het graf opwekte.

Zie op Jezus! De Vredevorst. Hij alleen kan gebieden de vrede op aarde, en in uw ziel! Werp u met al uw onrust en onvrede op Hem. Hij zal u rust geven, naar Zijn eigen belofte. Zegt u: het is te groot om het aan te nemen? Dat zei ook eens een gunsteling van de Romeinse keizer Julius Caesar, toen deze

hem een bijzonder kostbaar geschenk aanbod: Caesar, het is te groot! Maar Caesar antwoordde: "Is het dan ook te groot om door mij te worden gegeven?" Zalig, om door de Heilige Geest, Die Zich van het Woord bedient, zo te worden overreed, dat alle dammen van ongeloof worden doorbroken. Om dan in het geloof te mogen zinken op Christus en Zijn volbracht werk. O, dan doorstroomt een wondere vrede de ziel. Nu heeft God niets meer te eisen. En Hij doet het ook niet. Zijn gunst wordt ervaren, Zij liefde gemaakt. Vrede! Aangename rust!

Ja, het is waar: ze wordt hier nog niet ongestoord ervaren. Het is hier nog het land der vreemdelingschap. Het strijdperk. De aanvechtingen. Maar door alle strijd en aanvechting heen achter de Vredevorst aan naar het eeuwig Vrederijk.

Hoe groot zal daar de vrede zijn? En hoe zoet?

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie

Als u dit blad ontvangt is de datum van de ontmoetingsdag heel dichtbij. We hopen dan weer veel lezers in Sliedrecht te ontmoeten. Niet-lezers zijn natuurlijk ook welkom. Mogelijk wilt u nog een vriend, vriendin of kennis opgeven als abonnee voor ons blad, dan kunt u dat daar gemakkelijk doen. Wij of een ander van de commissieleden willen ze graag noteren. Bovenal mocht de Heere ons op die dag Zijn zegen nog willen schenken. Dat is het allergrootste.

In de afgelopen weken konden we helaas maar 1 nieuwe abonnee noteren. Aan giften werd f 393,50 ontvangen. Hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Ontmoetingsdag te Sliedrecht-centrum

Een laatste opwekking tot bijwoning van deze ontmoetingsdag, die D.V. zal worden gehouden op zaterdag 21 april a.s. in het kerkgebouw van de Chr. Geref. kerk te Sliedrecht-centrum.

Alle jongeren en ouderen zijn van harte welkom. Het programma luidt als volgt:

Morgensamenkomst, aanvang 10.30 uur:

opening: ds. G. Blom van Meerkkerk
spreker: ds. M. Vlietstra van Zeist; deze zal ook de morgensamenkomst sluiten met gebed.

Pauze.

Middagsamenkomst, aanvang 2 uur:

opening: ds. K. Hoefnagel van Nieuwpoort
spreker: ds. H.C. van der Ent van Elburg
slotwoord: ds. M.C. Tanis van Sliedrecht-centrum

Tot ziens, D.V., te Sliedrecht!

B.

Sprekende plaatsen 10.

Wie de Schotse hoofdstad Edinburgh bezoekt, bemerk dat de naam John Knox niet in het vergeetboek is geraakt. Even voorbij het centraal station, op de weg naar de kathedraal van Edinburgh, wijst een zwart marmeren gevelsteen de plaats aan waar eens één van de pastorieën van Knox heeft gestaan. Enkele honderden meters verder is het

huis van John Knox. Van ver kan men het al lezen: "John Knox House". In dat huis heeft hij een poosje gewoond. Het huis is nu museum. Alles herinnert aan het leven en het werk van de schotse reformator. De tafel en stoel, die hij gebruikte, zijn nog intact en in zijn studeerkamer kan men komen. Door het raam van de studeerkamer is er het zicht op de St. Giles Cathedral. De kerk, waarin John Knox veel heeft gepreekt. Een bezoek aan het museum en de eeuwen oude kerk zijn de moeite waard. Het roept heel wat herinneringen op. Het doet denken aan de triump van Gods genade. De Heere heeft het werk van de reformatie ook in Schotland tot bloei willen brengen.

Het ging soms door bloed en tranen heen, maar 's Heeren werk schitterde. In de kerk, dicht bij de plaats, waar hij begraven moet liggen, staat het standbeeld van John Knox. Een duidelijk beeld. John Knox; de man met de scherpe blik. In de linkerhand houdend de Bijbel en met de rechter wijsvinger wijzend op Gods Woord. Welk een goede uitbeelding van hem. Zo was zijn leven, wijzend op de woorden des Heeren. Het "zo zegt de Heere" en het "er staat geschreven" wilde hij kerk en staat voorhouden.

Veel heeft hij mogen doen voor de kerk van Schotland. Het is niet te sterk gezegd, dat hij het door God uitverkoren instrument werd om de kerk van Schotland te reformeren. Zevenenzestig jaar is hij geworden. Op zijn graf zei de regent van Schotland: "daar ligt hij, die nooit het aangezicht van een mens gevreesd heeft". Vele gevaren heeft hij doorstaan. Veel smart en droefheid heeft hij gekend. Zelden had hij rust. Hij werd meermalen wegens ketterij veroordeeld en verbannen, driemaal wegens hoogverraad aangeklaagd heeft tweemaal wegens deze aanklacht voor het gericht gestaan. Men had zelfs een prijs op zijn hoofd gesteld. Sluipmoordenaars werden gehuurd om hem te doden. Hij ontkwam echter aan al de gevaren. De Heere bewaarde hem. In het geloof mocht hij zijn weg gaan. Hij liet zich door gevaren niet bang maken. Trouw en standvastig heeft hij zijn Heere en Koning gediend en zijn roeping volbracht. Voor velen mocht hij tot zegen en tot steun zijn. Zijn laatste dagen heeft hij in Edinburgh doorgebracht. De plaats waar hij veel gepreekt en gesproken heeft. Velen kwamen afscheid van hem nemen. Een week voor zijn heengaan waren collega's, de ouderlingen en diakenen van zijn gemeente in zijn kamer. Met nadruk sprak hij tot hen: "Mijn trouwe broeders, volhardt in de waarheid Gods. Hebt vlijtig acht op de kudde, waarover de Heere U gesteld heeft en die Hij verlost heeft met het bloed van Zijn eigen ééngelboren Zoon".

Van zichzelf zei hij: "ik heb nimmer geprobeerd mensen te behagen maar steeds het Woord Gods willen brengen".

Samen baden zij en namen met veel tranen afscheid van hem. Een dame, die hem bezocht en hem uitbundig prees voor wat hij gedaan had, werd het zwijgen opgelegd. Hij vermaande haar haar trots te laten varen en zich met ootmoed te sieren. Ook zo was John Knox. Op de laatste zondag van zijn leven vroeg hij om bezoek. Hij wilde het één en ander doorgeven. Hij had twee nachten nagedacht over de droeve toestand van de kerk en God voor haar gebden en haar Christus bevolen. Hij was in de hemel geweest en had deel gekregen aan de heerlijkheid. Hij had de hemelse vreugde geproefd en smaakte haar nog. Dit nu gaf hij door aan de aanwezigen. Met hen heeft hij ook gebeden het Onze Vader en beled hij het Credo, de apostolische geloofsbelijdenis. Tussen elk artikel voegde hij godzalige gedachten in.

Had hij zelf de gewoonte regelmatig een paar hoofdstukken uit het O.T. en N.T. te lezen en tegelijk een aantal psalmen, zijn laatste dagen liet hij zich voorlezen.

Er ging zelfs bijna geen uur voorbij, waarin hem niet iets uit de Heilige Schrift werd voorgelezen. Met aandacht luisterde hij o.m. naar Johannes 17, Jesaja 53 en een hoofdstuk uit de brief aan de Efeziërs. Soms las men hem op verzoek een preek van Calvijn over de Efezenbrief. De werken van Calvijn stonden bij hem hoog aangeschreven. Het leek soms dat hij tijdens het lezen sliep. Als men hem vroeg of hij nog luisterde, antwoordde

hij: "Ik luister, en Gode zij dank versta ik het nu veel beter!".

Veel was hij in gebed. Op een bepaald moment hoorde men hem bidden: "Heere, geef ware herders aan Uw kerk, opdat de zuiverheid der leer mag blijven. Herstel de vrede in dit rijk. Geef godzalige overheden. Heere, in Uw handen bevel ik lichaam en ziel. Kom Heere Jezus. Dierbare Jezus in Uw handen bevel ik mijn geest. Tot aanwezigen sprak hij met nadruk: "O, dient de Heere in vreze en de dood zal u geen kwelling zijn. Gelukzalig is de dood van hen, die deel hebben aan Christus' dood".

De laatste dag van zijn leven, maandag 24 november 1572, sprak hij over de troost die de Heere hem geschonken had en beval zijn ziel, geest en lichaam in Gods handen. Hij vroeg zijn vrouw 1 Corinthen 15 te lezen en daarna Johannes 17. Het hogepriesterlijk gebed. Van dit hoofdstuk zei hij: "daarin heb ik mijn eerste anker geworpen". Toen de dokter hem 's avonds bezocht en vroeg waarom hij zo diep zuchtte antwoordde hij: "in mijn leven werd ik veel aangevochten door de satan. Wat heeft hij mij verzocht. Vele malen heeft hij mijn zonden mij in het aangezicht geworpen om mij tot wanhoop te brengen. Doch God gaf mij kracht om al zijn verzoeken te overwinnen. Nu heeft die boze slang die nooit ophoudt van verzoeken een andere richting genomen en zoekt hij mij wijs te maken, dat ik door al mijn werk in de predikdienst en mijn getrouwheid de hemel en de eeuwige zaligheid verdiend heb, opdat ik zou roemen in mezelf. Maar God zij geloofd, Hij staat mij bij door en met Zijn Heilige Geest en richt mij op deze woorden: "Wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt". En: "niet ik, maar de genade Gods, die met mij is".

Hierdoor is satan beschaamd weggegaan en hij zal niet meer terug keren. Ik ben er nu zeker van, dat mijn strijd ten einde is. Ik zal zonder lichaamsspijn rustig heengaan en het sterfelijke, ellendige leven verwisselen met de eeuwige zaligheid door Jezus Christus mijn Heere. Een eeuwige zaligheid, die nimmer zal eindigen".

's Avonds om half tien kwam zijn dokter weer en ging voor in gebed. Na het gebed zei de dokter tot hem: "hebt U het gebed gehoord?". John Knox antwoordde: "Och of God gave, dat gij en anderen het gehoord had zoals ik. Ik prijs God voor dat hemels geluid". Tegen elf uur zuchtte hij diep en zei: "Nu is het er!" Hij hief daarna één van zijn handen naar de hemel en herhaalde het overwinningsteken tot tweemaal toe en ontsliep rustig en zonder strijd.

Eén van zijn vrienden, die zeer veel contact met hem had schreef na zijn dood: "Zo stierf deze man Gods. Het licht van Schotland. De troost der kerk in dit land. De spiegel der godzaligheid en een exempel en voorbeeld voor alle trouwe dienaren des Woords in reinheid van leven, in zuiverheid der leer en moed om de bozen te bestraffen. Eén, wien de gunst der mensen niet bekommerde, hoe groot ze ook waren. Welk een kracht in het spreken, welk een koenheid in het bestraffen, welk een haat tegen de zonde in hem aanwezig was, kan mijn onwetende zwakheid niet behoorlijk voorstellen en als ik het proberen zou, dan zou ik zijn als wanneer iemand een licht wilde ontsteken om de mensen de zon te laten zien. Toch zijn al deze deugden aan de wereld ook duizendmaal beter bekend, dan ik in staat ben ze in het licht te stellen".

Nog eenmaal denken we aan zijn standbeeld. In de linkerhand de Bijbel en met zijn rechter wijsvinger wijzend op en naar dit Woord. Zo moeten we de persoon en het werk van John Knox zien in het licht van de Schrift. Wat hij mocht zijn en doen, geschiedde door de genade van Christus, door de liefde van God de Vader en in de gemeenschap van de Heilige Geest. Lof zij de Heere ook voor deze gave aan Zijn kerk. Het gebed van Knox zij het onze: "Heere, geef ware herders aan Uw kerk, opdat de zuiverheid der leer blijve!".

Ds. M.C. Tanis.

De overwinning

Telkens lezen wij in de Bijbel deze woorden: "En hij stierf". Ook al mocht men een zeer hoge leeftijd bereiken, het moment van ster-

ven kwam onafwendbaar zeker. Zo mocht Methusalach de zeer hoge leeftijd bereiken van 969 jaar. Maar ook van hem staat er opgetekend in Gods Woord: "En hij stierf." Dit is de werkelijkheid sinds de zondeval in het paradijs. Daar heeft de mens moed- en vrijwillig de God des levens rug en nek toegekeerd om nooit meer tot Hem terug te keren. In het paradijs ligt de oorzaak van alle sterfen. Daar heeft de mens voor de dood en tegen het leven gekozen. Het was de mens gezegd: "Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven". Op die ernstige waarschuwing is geen acht geslagen. De mens heeft gegeten van de boom der kennis des goeds en des kwaads. Het Woord Gods werd verworpen en er werd geluisterd naar de leugen van de satan. Vele malen wordt er in de Bijbel over sterven gesproken. Eenmaal wordt er van een geheel enig sterven gesproken in Gods Woord. Dat is het sterven van Christus. Het sterven van de Levensvorst. Nu u dit leest ligt de Goede Vrijdag weer achter ons. Wij zijn in de prediking bepaald geworden bij het sterven van Christus. Ook van Hem geldt: "En Hij stierf". Toch was Zijn sterven een heel ander sterven dan het sterven van welk mensenkind ook. Van eeuwigheid heeft Hij de bereidheid uitgesproken om te lijden en te sterven. Hij heeft de ware menselijke natuur aangenomen uit vlees en bloed van de maagd Maria door overschaduwing des Heiligen Geestes. Hij heeft nooit zonde gedaan of gekend. Altijd volmaakt gehoorzaamd aan de Wet Gods. Nooit overtreden tegen de eerste tafel van de Wet noch tegen de tweede tafel van de Wet. Toch is Hij ook gestorven. Vrijwillig en in volkomen overgave aan Zijn Vader heeft Hij Zijn leven afgelegd. Het leven kon Hem niet ontnomen worden. Zijn vijanden. Zij vijanden waren niet bij machte Hem te doden. Dat is duidelijk gebleken bij de gevangennamen. Toen vielen Zijn vijanden immers achterover. Als de Almachtige had Hij Zijn tegenstanders in de eeuwige rampzaligheid kunnen werpen. Hij heeft dat niet gewild. Immers van eeuwigheid had Hij Zich ertoe verbonden om Zijn leven af te leggen teneinde het leven te verwerven voor des doodsschuldigen. Zijn sterven was geen nederlaag, maar een overwinning op al Zijn vijanden en de vijanden Zijner Kerk. Christus heeft het immers uitgeroepen aan het kruis: "Het is volbracht". Daarin ligt opgesloten dat de kop van de slang is vermorzeld geworden, zoals verzekerd en beloofd was na de zondeval. De satan, de zonde, de wereld en de dood zijn overwonnen. Ten derden dage is Christus opgewekt en opgestaan van de doden. Dood en graf konden Hem niet houden. Dit heeft rijke betekenis voor hen die de Heere mogen vrezen. Na Pasen immers is het sterven geen verleden tijd geworden. Het is nog steeds de werkelijkheid. Wat een graven worden er nog gedolven. Telkens worden er lichamen aan de schoot der aarde toebetrouwd. Soms een zeer onverwacht sterven. Plotseling midden onder de werkzaamheden uit dit leven weggenomen. Een droevig ongeval. Of een ernstige en slopende ziekte. Laten we er niet aan voorbij leven dat wij allen de naam 'sterveling' dragen. Het leven is een damp, de dood wenkt ieder uur. Niet ieder sterven is hetzelfde sterven. Het sterven van onbekeerden is heel anders dan het sterven van Gods kinderen. Onbekeerden komen wat de ziel betreft onmiddellijk in de eeuwige rampzaligheid. Op de dag van de wederopstanding zal ook hun lichaam gaan delen in de eeuwigheid smart. Ook zij die nooit de Heere als Koning hebben willen erkennen en dienen. Een ontzettende dag zal dit voor hen zijn. Zij zullen niet delen in de overwinning die Christus heeft behaald op Zijn vijanden en de vijanden Zijner kerk. De eeuwige ondergang zal hun deel zijn. Het sterven van Gods kinderen is heel anders. Het is immers een afsterven van de zonde en een doorgang tot het eeuwige leven. Wat hier al meer tot een ondraaglijke last werd, zullen zij dan eeuwig kwijt zijn: de last der zonde. De zonde die zij zo moe werden, zullen zij dan nooit meer bedrijven. Wat hun vreugde werd door genade, namelijk het dienen en bedoelen van de Heere, zal dan eeuwig en volmaakt hun deel mogen zijn. Het sterven van Gods kind betekent naar de ziel een eeuwig en vol-

maakt grootmaken van de Heere. De overwinning naar de ziel is dan verkregen. De overwinning die Christus voor hen heeft verworven. Naar de ziel dan de zonde volmaakt en eeuwig ten onder gebracht. Wie de Heere mag vrezen, gaat in de hemel geen vreemd werk doen. In dit leven is immers al een begin gekomen van het dienen en bedoelen van de Heere. Mag u daar iets van kennen en herkennen in uw eigen hart en leven? Het sterven van Gods kinderen is een doorgang tot het eeuwige leven, omdat Christus voor hen gestorven is. Hij heeft voor hen geleden en heeft Zijn bloed voor hen vergoten. Hij heeft de volkomen overwinning voor hen verworven. Hoe meer Gods kind zichzelf leert kennen, hoe groter de verwondering in het hart over de liefde en de bereidwilligheid van de Zaligmaker. Dat Hij voor zo een zo'n weg heeft willen gaan, in zo'n weg de overwinning heeft willen verwerven. Christus de kruisdood gestorven om het leven te verwerven voor albedervers, die van nature niets anders doen dan God en de naaste haten. Wat het lichaam van Gods kinderen betreft wacht de overwinning nog. Het lichaam wordt immers aan de schoot der aarde toebetrouwd. Maar de Heere zal ook het lichaam doen delen in de overwinning die door Christus is verworven. De opstanding van Christus is een zeker pand van hun zalige opstanding. Op de dag van de wederkomst zal het lichaam van Gods kinderen opgewekt worden en met onverderfelijkheid en onsterfelijkheid aangedaan worden. Dan zal die ontelbare schare het mogen uitroepen: "Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning?" Dan heeft de overwinning van Christus dood en hel ten volle en voor eeuwig gestalte gekregen in de verheerlijking van hun lichaam. Dat is niet te danken aan enig menskind. Dat is alleen aan God te danken. Hij zal daar ook eeuwig de eer van ontvangen. We lezen immers in 1 Cor. 15: 57: "Maar Gode zij dank, Die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus". Het is vrije genade en onverdiende goedertierenheid. Eeuwige en volmaakte dankbaarheid zal er dan zijn vanwege de verlossing en overwinning die door Christus is verworven. Voor eeuwig verlost van de dood en de hel. De macht van dood en graf zijn voor eeuwig voorbij. De vijanden van Gods kinderen zijn geheel ten onder gebracht. Hier mag in beginsel reeds gedeeld worden in die overwinning. In dit leven is het nog ten dele. De zonde omringt nog dagelijks en de verdorven lusten van binnen blijven tot aan de laatste snik. Ook Gods kinderen moeten eens sterven en in de macht van de dood vallen. Het graf zal hen besluiten tot aan de jongste dag. Maar de overwinning wacht. Dood en graf zullen het lichaam niet altijd vasthouden. De dag komt dat hun graven geopend zullen worden, dat hun lichamen opgewekt zullen worden en zullen gaan delen in de grote overwinning die Christus heeft behaald op satan, dood en graf. Het lichaam zal gereinigd zijn van alle zonde. Lichaam en ziel zullen herenigd zijn om God eeuwig te loven en groot te maken. Onbegrijpelijk wonder van genade. De dood verdiend, voor de dood gekozen, uit eigen beweging nooit het leven begeerd en naar God gevraagd. Maar naar het welbehagen Gods het leven geschonken. Elke dag is een dag dicht bij de eeuwigheid. Waar zult u zijn in de eeuwigheid? Hoe zal het zijn met uw ziel als de dag van sterven komt? Hoe zal het zijn met uw lichaam op de dag van de wederopstanding? Stel u niet tevreden met een verstandelijke kennis en beschouwing, sta naar hartekennis en beleving. Wie hier door genade iets mag kennen van die overwinning, die tegelijkertijd strijd tegen de zonde betekent, zal eenmaal volmaakt naar ziel en lichaam in de overwinning van Christus mogen delen.

Ds. A. van Heteren, Werkendam.

Gemeentebeschouwing 2.

Nu leven we in een tijd, en daarmee komen we terecht midden in de kerkelijke strijd, dat men het ideaal aan gaat zien voor de werkelijkheid.

Het is m.i.z. menselijk onmogelijk, om hierin

de juiste scheidslijn te trekken, n.l. om te zeggen wáár en in hoeverre de werkelijkheid aan het ideaal beantwoordt. Allerhande factoren spelen hier, in het kerkelijke en ook in het persoonlijke leven een rol.

Toch gaat men in onze kerken, ter linkerzijde, er al te gemakkelijk van uit, dat het ideaal aan de werkelijkheid beantwoordt.

Dit wordt dan beredeneerd vanuit een bepaald *verbondsmethodisme*: Men is gedoopt - afgezonderd van de wereld - Men verkeert op de erve van het verbond. Dit is op zichzelf allemaal waar, en het zijn zaken, die benadrukt moeten worden. Doch dat men om wezenlijk deel te krijgen aan de weldaden des verbonds, een wonder moet beleven, is een zaak die veelal in de mist verdwijnt. Het wonder der wedergeboorte "als een daad Gods", wordt in de prediking een schier overbodige zaak. Het is een pro memoriepost geworden, die geen nadruk behoeft, hoewel het door de Koning der kerk in Joh. 3 zo nadrukkelijk benadrukt is.

Men gaat er van uit, zij het niet bij de geboorte, dan toch bij het doen van belijdenis, dat het met de jonge lidmaten wel in orde is. De manier waarop de belijdenis in vele gevallen wordt afgenomen, liegt er niet om. "Men doet toch zó maar geen belijdenis? Als men in deze tijd nog tot een dergelijke stap komt, dan moet er toch wel iets "wezenlijks" van het geestelijke leven aan ten grondslag liggen". Zo redeneert men, terwijl de kenmerken van het geestelijke leven, de drie stukken, op Gods Woord gegrond, "praktisch" gemist worden.

Is de kandidaat-belijdend lid, eerlijkhedshalve, van zijn eigen geestelijk leven, nog niet zo overtuigd, dan wordt hij opgewekt om het H.A. maar trouw te gebruiken, en wat er dan nu nog niet is, dat komt. De "eerste beginselen van het geestelijke leven worden aanwezig verondersteld".

Wat men dan is, krachtens een opgedrukt stempel - niet krachtens inwendige Geesteswerking - dat wordt in de prediking gevoed en onderhouden: Men moet netjes leven en in de vruchten openbaren dat men een kind van God is.

Doch dat het "ware leven" alleen op de "smalle weg" gevonden wordt, dat is al te benauwd. Men is vrijgemaakt en men staat in de "vrijheid". Al etende en drinkende wordt men "sterk" en degenen die de pas niet kunnen bijhouden, op die snelle gang naar de hemel, die schrijft men wel niet af, maar die worden tot de zwakken gerekend. De scheidslijn tussen kerk en wereld is zo goed als uitgewist, met als gevolg een kerk, die staat aan de rand van de wereld - niet met de rug er naar toe, doch met het aangezicht: voetballende, kaartspelende, kortom: in alles met de wereld meegaande en meelevende dominees en leden.

Men is vol evangelisatiedrift. Het blanke zwaard van Gods Woord hanteert men echter nimmer. Men moet de wereld kerks maken en dan moet je de wereld wat tegemoet komen. Het resultaat is dat de kerk werelds geworden is en steeds meer werelds wordt.

Dit alles maakt de kloof steeds groter tussen hen, die de gemeente nog schriftuurlijk zien en derhalve ook vanuit het schriftuurlijke gezichtspunt willen behandelen.

Want de werkelijkheid is toch altijd nog, dat de gemeente uit twee soorten mensen bestaat. En dat degenen, die God niet vrezen, groter in getal zijn, dan degenen die Hem wel vrezen.

Zulk een gemeente nu heeft elke dienaar van het Woord week aan week voor zich. Die gemeente moet met alle kracht, op en onder de kansel, bij de werkelijkheid bepaald worden, dat we van nature dood liggen in de zonden en in de misdaden, en dat we alleen in de weg van het wonder van een kind des Satans een kind van God kunnen worden.

Al zijn dan de wegen, waarlangs de Heere Zijn volk leidt, verscheiden, nochtans krijgt een ieder "praktikaal" kennis aan de drie stukken, die zo klaar op Gods Woord gegrond zijn, en die een ieder kennen moet om welgetroost te kunnen leven en zalig te kunnen sterven.

Hoe de Heere dit werkt door Zijn Woord en

Geest, moet de gemeente worden voorgehouden. Gods Woord levert voorbeelden te over, waar een ieder zich aan toetsen kan. De voorbeelden moeten als een spiegel worden opgehangen. Want als ons portret niet in de bijbel staat, dan wordt onze naam in het "testament" als erfgenaam des eeuwigen levens, niet genoemd.

Bij de meest getrouwe bediening van het Woord, zal de kerk hier toch nooit aan het ideaal beantwoorden. Het ideaal is door de werkelijkheid nog nooit gedekt.

En zijn en blijven geveinsden, die ten laatste door God ontdekt zullen worden, als Hij tot velen, die de schijn gehad hebben, zal moeten zeggen: Gaat weg van Mij....

In de hemel zal de kerk volkomen zuiver zijn. Daar beantwoordt de werkelijkheid aan het ideaal. Daar zullen het al te maal rechtvaardigen zijn. "De zondaars zullen van de aarde verdaan worden, en de goddelozen zullen niet meer zijn. Loof den HEERE, mijn ziel. Halleluja!"

Ds. H.C. van der Ent.

Dit is het tweede en laatste gedeelte van een inleiding, die ds. Van der Ent jaren geleden voor een kring van ambtsdragers gehouden heeft.

B.

Nederlandse Geloofsbelijdenis 6.

De Apocriefe Boeken

"Wij onderscheiden deze Heilige Schriften van de Apocriefe..." Zo begint artikel 6 van de belijdenis, waar we mee bezig zijn. De meesten onder ons weten wel dat er naast de ons bekende Bijbelboeken ook z.g.n. apocriefe bestaan. Verder zal het met de kennis van de inhoud van die geschriften wel niet zo ver strekken. Mogelijk, dat men er in de tijd van de opstelling van dit artikel meer van wist. Zij staan vandaag ver van de gemiddelde kerkgangers af.

In de 2de eeuw vóór Christus hebben deze boeken een plaats gekregen in de Griekse vertaling van het Oude Testament, de Septuagint. Veel Joden woonden toen buiten eigen land in de verstrooiing. Zij kenden vaak hun eigen taal, Hebreeuws, niet meer. Zij konden beter Grieks spreken en lezen. Voor hun besef behoorden de apocriefe boeken tot de canon, hoewel dat in strijd was met wat de Joodse gemeente alleen als canoniek had erkend. Langere tijd hebben ze ook in de eerste Christelijke Kerk een grote plaats gehad. In de R.K.-kerk zijn ze officieel erkend, al hebben ze dan - naar de leer - niet precies de waarde van de Bijbelboeken die wij kennen. Wie kennis neemt van de inhoud der apocriefe boeken, waarin de verdienstelijkheid der goede werken niet weinig uitkomt, zal dit begrijpen.

Het is mogelijk, dat sommige lezers zich afvragen of het zin heeft om aan dit onderwerp een heel artikel te wijden. Er zullen in de meeste gevallen in onze kringen weinig herinneringen meer zijn aan de apocriefe boeken. Het zal zelden gebeuren, dat een bepaalde passage wordt aangehaald in de prediking. Soms hoor je nog wel eens spreken over "het gebed van Manasse", als er over zijn bekering wordt gepreekt. Een enkele keer wordt "het gebed van Azarja in de vurige oven" aangehaald, als de aangrijpende geschiedenis van Daniël 3 spreekt. In beide gevallen gaat het om een apocrief geschrift. Ook is de geschiedenis van de Maccabeeën, vooral de ouderen, niet onbekend. Al met al horen we er weinig van. Daarbij: moeten we ons bezig houden met boeken, die we toch niet als gezaghebbend erkennen? Toch meen ik, zonder de betekenis te overtrekken, dat het goed is er nader kennis van te nemen. Het gaat hier om de onderstreping van de bijzondere waarde van Gods Woord. Ieder zal het daarbij verstaan, dat het dan gaat om het Woord Gods, zoals wij dat kennen in onze Bijbel. Van die waarde is onze belijdenis zo diep overtuigd!

Om het onderscheid

Het is geen loze kreet, dat het hier gaat om de onderstreping van het geïnspireerde Woord Gods. Héél artikel 6 laat dat zien. Het gaat niet om allerlei wetenswaardigheden over de apocriefe boeken, maar om het onder-

scheid tussen die geschriften en de Heilige Schriften.

leen al de aanduiding "apocrief" moet hier spreken. We kunnen denken aan "verborgen". Dan zou het nog niet over boeken behoeven te gaan, die niet als Gods Woord erkend moeten worden. De Bijbel staat vol "verborgenheden", die voor het levend geloof alleen maar zo'n rijke inhoud hebben. Het gaat er hier om, dat de oorsprong van deze boeken verborgen is. We kunnen het ook weergeven door "twijfelachtig". Wat twijfelachtig is, kan nooit regel voor geloof en leven zijn. De canonieke boeken zijn het Woord van God en de apocriefe boeken kunnen én mogen niet zo erkend worden.

In die lijn heeft ook de Synode van Dordrecht 1618-1619 over de apocriefe boeken gesproken. Er was op deze kerkelijke vergadering enig verschil van mening onder de afgevaardigden of de apocriefe boeken ook opnieuw vertaald en bij de andere gevoegd zouden worden. Het ging daarbij niet zozeer om een verdeeldheid ten aanzien van het wezenlijk verschil tussen de canonieke- en apocriefe boeken. Echter, vooral bij de Nederlandse afgevaardigden was er vrees, dat bij opname "ten laatste door de onkundigen deze geschriften voor Goddelijk en canoniek gehouden zouden worden". Al te veel had men de gevolgen gezien in de Roomse Kerk. En al te zeer was men overtuigd, dat het om niets anders dan menselijke geschriften ging, waarvan "sommige ook verdichte en valse...". Uiteindelijk besloot men om de apocriefe boeken wél te vertalen en een plaats te geven. Echter in het besluit komt duidelijk openbaar, dat het niet ten koste van de principiële overtuiging gaat. Zo wordt besloten "dat het niet nodig schijnt te zijn in de overzetting zulke zorgvuldigheid te gebruiken, als wel in de overzetting der Canonieke boeken vereist wordt". Ook moesten ze met "andere, mindere letters gedrukt worden", terwijl aan de kant alle plaatsen aangetekend en wederlegd moesten worden, die met de waarheid der Canonieke boeken zijn strijdende, en voornamelijk al degene, die de Papisten tegen de Canonieke waarheid uit deze boeken voortbrengen". Tenslotte mochten ze ook niet aan het eind van het Oude Testament worden opgenomen, maar na al de canonieke boeken, achter het Nieuwe Testament. Zo wilde men het onderscheid duidelijk uit laten komen. Eigenlijk wilden de Nederlandse afgevaardigden wel helemaal van opname af! We kunnen immers lezen in de acta van de tiende zitting "hoewel te wensen ware, dat al deze Apocriefe boeken nooit bij de Heilige Schriftuur waren gesteld geweest".

De Kerk kan ze lezen

De apocriefe boeken worden hier genoemd, althans de Oud-Testamentische. Er bestaan ook nog andere, uit de Nieuw-Testamentische periode, die al eerder door de kerk zijn afgewezen. We kunnen die dus voorbijgaan. Vermeld worden: 3 en 4 Ezra, Tobias, Judith, het boek der Wijsheid, Jezus Sirach, Baruch, hetgeen toegevoegd is aan het boek Esther, het gebed van de drie mannen in het vuur, Susanna, Bel en de Draak, het gebed van Manasse, twee boeken der Maccabeën.

Van deze boeken wordt nu gezegd, dat de Kerk ze kan lezen. "Dewelke de Kerk wel lezen kan en daaruit ook onderwijzingen nemen..." Onze belijdenis verwerpt het goede gebruik van de apocriefe geschriften niet. Er zijn er onder, die gedeelten bevatten, die voor ons een zekere waarde hebben. In het begin van dit artikel is al gewezen op bijv. de boeken van de Maccabeën. Ze bevatten een, naar men over het algemeen aanneemt, betrouwbare aanvulling van wat we niet weten uit de Bijbel over de geschiedenis, vóórafgaand aan de Nieuw-Testamentische tijd. Het is een belangrijke periode uit de geschiedenis van het Joodse volk. De trouw des Heeren tegenover de aanslagen van de vijanden in de bewaring en leiding van het volk der belofte komt vooral in het eerste deel uit. Het is alleen maar te betreuren dat dergelijke lectuur door velen niet meer gelezen wordt.

Er wordt ook gesproken van "onderwijzingen". Ook die zijn er in de apocriefe boeken. De spreuken bijv. in het boek Jezus

Sirach. Het is een verzamelingspreuken, die veel goede raad bevatten, de vrucht van de vreze Gods in het leven. Het is niet moeilijk er voorbeelden van te noemen. Zó Jezus Sirach 21 : 2-4: "Vlied voor de zonde als voor een slang; want indien gij haar te nabij komt steekt zij U. Haar tanden zijn als leeuwtanden en doden de mens. Elke zonde is als een scherp zwaard en wondt, dat niemand het genezen kan".

Wonderverhalen

In de apocriefe boeken vinden we ook veel, dat direct strijdt met wat we in de canonieke boeken vinden. In Judith bijv. wordt een verhaal gegeven dat niet alleen zeer "wonderlijk" aandoet, maar bijv. ten onrechte Nebukadnezar koning van de Assyriërs noemt, die na de ballingschap tegen Israël strijdt! Het boek Bel geeft een fantastisch verhaal over Daniël, dat onwaarschijnlijk lijkt en in de verte herinnert aan Daniël 6, de aanval op het gebed van Daniël. Daniël weigert volgens dit apocrief geschrift de God der Perzen (Bel) te aanbidden. De koning der Perzen spreekt hem er over aan en wijst op het eten door die afgod van de offerspijze en drank, die elke dag voor hem werden neergezet. De koning wist niet dat er een heimelijke gang was, die de priester gelegenheid gaf dat voedsel te eten en die drank te drinken. Wat gebeurt er? De koning beveelt, dat het eten en drinken voor het beeld gebracht werd. Als het zou blijken, dat het voedsel gegeten en de drank gedronken was, dan zou Daniël sterven. Wat doet Daniël? Hij beveelt zijn knechten, dat zij as zullen strooien in de gehele tempel. De volgende dag blijkt het, dat alles gegeten en gedronken is, terwijl de deur, die toegang tot het beeld gaf, met de ring van de koning verzegeld is. Niemand anders dan het beeld zou dit gedaan hebben. Het betekent, dat Daniël zou moeten sterven. Toch het gebeurt niet. Immers Daniël wijst op de voetstappen in de as. Het kost uiteindelijk niet Daniël maar de priesters het leven. Met opzet vertel ik dit verhaal voor wie niet beschikt over een boek met de apocriefe geschriften. Het is een "wonderverhaal", dat meer tot verheerlijking van Daniël dan van God is.

Er zouden meer voorbeelden te geven zijn. Wat opvalt is vooral het prijzen van een wetsgetrouw leven, waarin toch alle diepgang gemist wordt. Zo geheel anders bijv. dan in Psalm 119 waar de zegen van het leven naar de Wet óók spreekt, doch vanuit de achtergrond van het wonderwerk Gods. Beïnvloeding van de Griekse wereld, waarin de Joden in de tijd van het ontstaan van de apocriefe geschriften hebben geleefd, is hier zeker door velen terecht aangewezen. Door die beïnvloeding is er weinig het spreken over zonde en genade. We kunnen hier wijzen op het gebed van Manasse, dat enerzijds wél getuigt van zijn eigen zonden, die "zijn als het zand der zee", maar anderzijds ook deze woorden bevat "nademaal Gij een God der rechtvaardigen zijt, zo hebt Gij de boete niet opgelegd de rechtvaardigen, Abraham, Isaak en Jacob, die niet tegen U gezondigd hebben..." Het lijkt me niet teveel gezegd, dat de verdienstelijkheid der goede werken hier geen vreemde gedachte is.

Niet de kracht en het vermogen

Wie artikel 6 goed leest en verstaat zal erkennen, dat het uitgaat van de Goddelijke oorsprong van de canonieke boeken. De kerk kan de apocriefe boeken lezen en er onderwijzingen uit nemen. Het blijft onderworpen aan wat beleden is over de Goddelijkheid der Heilige Schrift. Het gaat om onderwijzingen "voor zoveel zij overeenkomen met de Kanonieke boeken". Het blijkt hier zonneklaar, dat onze belijdenis geen voet geeft aan de gedachte, dat de apocriefe geschriften aanleiding zouden zijn om de belijdenis van de Goddelijke oorsprong te ondermijnen. Die apocriefe boeken behoren niet tot de profetische Schriften, waarvan het Woord Gods Zelf spreekt!

Zo lezen we aan het eind "maar zij hebben zulk een kracht en vermogen niet, dat men door enig getuigenis van deze enig stuk des geloofs of der Christelijke religie zou kunnen bevestigen: zover is het van daar, dat zij de autoriteit van de andere, heilige boeken zouden vermogen te verminderen". Deze woor-

den spreken voor zichzelf: geen woorden of gedeelten, van welk apocrief boek ook, zijn funderend voor geloof en leven. Alleen de canonieke boeken hebben Goddelijk gezag. De zinsnede "zulk een kracht en vermogen niet" moet wel apart tot ons spreken! Dat heeft het eigen Woord Gods wél. Dit Woord heeft kracht en vermogen in Zich-Zelf. Het ademt Goddelijke kracht en komt met Majesteit tot ons. Hoe kunnen wij er koud en onbewogen onder zitten, alsof het een apocrief geschrift is, een menselijk boek! Wie de kracht van het Woord in eigen leven kent en er smaak in gekregen heeft, wordt ernaar getrokken en begeert daaruit onderwezen te worden ten leven. In dat Woord wordt de Christus ontdekt, de zaligheid in de Drie-eenige God. De Heilige Geest doet de kracht en het vermogen van dat Woord leven in het hart van allen, die de Heere vrezen.

D. Slagboom.

Van de enige voorbedding van Christus 2.

Op grond van Filippensen 2 : 6 en 7, ook in artikel 26 van de geloofsbelijdenis genoemd, kunnen we zeggen dat Christus Zijn goddelijke Macht niet heeft aangewend enkel tot glorie van Zichzelf, maar dat Hij de weg van de vernietiging heeft gekozen. Hij werd als het ware niets, terwijl Hij krachtens Zijn Godheid alles was! Hij heeft deze weg gekozen ten gunste van nietelingen, zondaren. Christus had in Zijn macht en heerlijkheid kunnen blijven, en dan om die macht te gebruiken om gericht te oefenen vanwege de zonde der wereld. Dan zou dus de wereld vernietigd zijn. Vreselijk. Maar nu heeft Hij gekozen voor de verlossing der wereld. Dat betekende echter wel Zijn vernietiging! Het behaagde God om Hem de Zoon, te verbrijzelen. Zie Jesaja 53.

Als de geloofsbelijdenis ons zo wijst op Christus' bereidwilligheid om tot redding der wereld Zichzelf over te geven, komt de vraag bij ons op: Wie is Hij toch? En hoe kan Hij der zondaren Middelaar zijn? Oftewel: Hoe zit dat met de schuld? Is de Middelaar hieraan te kennen. dat Hij gemakkelijk over de zonde heenstapt en niet zo gestreng is als God? Velen denken zo. Christus is met zondaren solidair. Hij stelt Zich met hen op één lijn. Ze hebben van Hem niets te vrezen.

Maar pas op; deze Middelaar is allereerst hieraan te kennen, dat Hij God, de Vader serieus neemt in Zijn heilig recht. Hij bemint zelfs het recht van God. En Hij is hogelijk bedroefd vanwege de schending van Gods eer.

Dit is een middelaar, die twee partijen tot elkaar brengt. Welke zijn hier de twee partijen? Het is aan de ene kant de beledigde Partij: Góð: en aan de andere kant de diep schuldig staande mens. En de Middelaar Christus tracht hen niet samen te brengen in de hoop dat één van beide partijen iets toe zal geven: God moet dan van Zijn gestrengheid iets laten varen en de mens moet dan door een beter leven iets naar God toe schuiven. Want dit is de kwestie: God kan van Zijn eis en recht niets afdoen - want die zijn heiligen goed. Hij kan niet tot de zondaar naderen dan in heilige toorn. Zijn naderen tot de mens zou die mens het leven kosten. Want God is de door en door beledigde partij en al Zijn deugden zijn gekrenkt.

Aan de kant van de schuldige partij ligt dat weer anders - het probleem is daar, dat die geen enkele toenadering tot God wil. Hij heeft juist gebroken met God. Hij is van God moedwillig afgeval. 's Mensen val is áfval. Het leeft in zijn binnenste: "Wijkt van ons, want aan de kennis Uwer wegen hebben wij geen lust" (Job 21 : 14).

Daarom zien we de Middelaar in een moeilijke positie. Enerzijds is daar God, gekrenkt in al Zijn deugden. Anderzijds is daar de mens, die een verklaarde tegenstander van God is. Op welke wijze moet dit nu opgelost worden, zó, dat God in Zijn recht onaangestast blijft en de schuld tegenover Hem betaald wordt - en anderzijds die mens, die revolutionair, die goddeloze, die afvallige, die vijand NIET verloren gaat, maar zelfs behouden wordt, ja met God wordt verzoend, ja zelfs God gaat liefkrijgen en gehoorzamen, ja

zelfs straks in een eeuwige, ongestoorde gemeenschap met die God zal leven?

Onze geloofsbelijdenis geeft dit antwoord: "Indien wij nu een andere Middelaar zoeken moesten, die ons goedgunstig ware, wien zouden wij kunnen vinden, die ons meer beminde dan Hij, Die Zijn leven voor ons gelaten heeft, ook toen wij Zijn vijanden waren" (Rom. 5 : 10). Het is dus Zijn liefde, waardoor dit ontzaglijke vraagstuk opgelost wordt. Christus is de Liefdevolle. En Hij heeft allereerst Zijn Vader lief, boven alles. Hij bemint Zijn heilig recht. Hij heeft Zijn heilige wet lief. Daarvoor heeft Hij als het ware "goed en bloed" over. Hij stelt Zich daarom in de plaats van die schuldenaar en vervult voor hem de wet. En.... Hij draagt voor hem de straf, zijn straf.

Dit is allereerst uit liefde tot Zijn Vader. Maar die liefdestroom beweegt zich nu óók naar de andere partij - de schuldige partij. Hij gaf Zijn leven voor.... vijanden. Er was niets in hen wat Zijn goddelijke liefde opriep of wakker maakte. Hier valt al de nadruk op Zijn liefde tot de Zijnen, "toen zij Zijn vijanden waren"!

Hoewel de Schrift de Zijnen de van eeuwige uitverkorenen noemt, hebben we allermintst te denken aan een elite-groep van enkele keurmensen. De Heere verkoos Zich een in zichzelf vijandig, diep onwaardig volk. "Want er is geen onderscheid. Want zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods; en worden om niet gerechtvaardigd, uit Zijn genade, door de Verlossing, die in Christus Jezus is" (Rom. 3 : 22-24).

Juist Gods kinderen leren zichzelf als vijanden kennen. De wereld zal zich als zodanig echt niet leren kennen, omdat zij blind is. De vrome godsdienst zonder innerlijk vernieuwing hoort u evenmin klagen over vijandschap.

Lezer, waar hoort u bij? Zijn uw ogen reeds geopend voor de werkelijkheid? Leerde u uzelf enigszins kennen? Dan komt er niet zo veel fraais aan het licht. Dan leren we ons niet alleen kennen in ons "eertijds", maar ook in ons bestaan nu.

Het harde, vijandige hart van een mens is zo hard, dat het slechts door één middel verbroken kan worden: dat is goddelijke liefde. En door het ontvangen van die liefde in mijn hart, komt er iets, dat er tevoren niet was. Wederliefde. Onze liefde is altijd wederliefde. We krijgen God weer op het oog. Er komt een begeerte om die God te kennen en te vrezen.

K. Hoefnagel.

"Helpende Handen"

Vereniging Gehandicaptenzorg van de Gereformeerde Gemeenten

De Vereniging belegt D.V. 28 april 1990 haar jaarlijkse ledenvergadering.

Thema: GEREGLDE ZORG, over de rechtspositie van mensen met een verstandelijke handicap.

Het thema zal worden ingeleid door mevr. B.W. Hulsman uit Nieuwer ter Aa.

Er zal een bespreking plaatsvinden in drie themagroepen met medewerking van: mevr. E.P. van Dijk - toekomstige wet op het mentorschap; Mr. R.J. Haasjes - curatele; Mr. J. Schep - beschermingsbewind.

Voor ouders van kinderen met een lichamelijke handicap zal er een apart programma zijn over SPELEN EN VRIJETIJDSEBESTEDING van kinderen van 0 t/m 20 jaar o.l.v. mevr. drs. M. Stip, orthopedagoge.

Plaats van samenkomen: Scholengemeenschap "De Driestar", Ronsseweg 557 te Gouda. Ontvangst met koffie vanaf 09.45 uur. De vergadering zal om 10.15 uur geopend worden. Voor kinderopvang wordt gezorgd.

In verband met de broodmaaltijd stelt men opgave op prijs bij het Landelijke Bureau van de Vereniging, Postbus 404, 3440 AK Woerden, telefoon 03480-20390.

Voor de jeugd

Nehemia 96

"Doch Gij, een God van vergevingen, genadig en barmhartig, lankmoedig en groot van weldadigheid, hebt hen evenwel niet verlaten....".

Neh. 9 : 17b.

Beste jongelui!

We gaan al weer naar het plein bij de Waterpoort te Jeruzalem. Mogelijk zegt deze of gene: Alweer! Ja, inderdaad. We hebben er al diverse keren verkeer. Het is eigenlijk net als met het naar de kerk gaan. Daar gaan we ook iedere keer weer naar toe. En daar is het eigenlijk altijd hetzelfde. De gang van zaken is iedere kerkganger bekend. Misschien wel wat al te bekend. Want iets wat erg bekend is, zegt dikwijls niet zo veel meer. Dat is natuurlijk jammer. Je moet er steeds weer bijgebracht worden. Ik ga nu niet verder op de betekenis van het "al weer" naar de kerk gaan in. Ik hoop dat jullie me zullen begrijpen, wat ik bedoel met te zeggen, dat we al weer naar dat bekende plein gaan.

Daar is het goed. Want daar is een volk bezig met het belijden van schuld. En dat voor het aangezicht van een heilig God. Moeten we daar iedere keer weer bij bepaald worden? Ik dacht van wel. Want tegenover God hebben we altijd schuld. En die moet altijd beleden worden, willen we in de vergeving, die er bij God is, kunnen delen.

Schuldbelijden is geen kleine zaak. We kunnen dat met de mond doen, terwijl ons hart zich toch nog verre van de Heere houdt. Dan is het natuurlijk geen eerlijke schuldbelijden. God ziet het hart aan. Hij vraagt naar waarheid in het binnenste. Zal het waarheid in het binnenste worden, dan moet God er al weer aan te pas komen. Want van onszelf zijn we enkel leugen en bedrog. Zelfs tegenover God. Je zult zeggen: Hoe is het toch mogelijk? Inderdaad, dat mag je wel zeggen. Want het is een verschrikkelijke werkelijkheid. Een werkelijkheid, waarvan de waarheid wel op tegenspraak zal stuiten. Doch wie van Boven uit met zichzelf is bekend gemaakt, zal het onderschrijven.

Wie oprecht schuld belijdt, zal zijn beeld terug kunnen vinden in hetgeen daar op dat plein plaats heeft gevonden. Het wordt gezegd dat God goed geweest is in verleden tijden voor dat "uitgeleide volk". Het zou de Heere moeten dienen. Doch het deed dat niet. Het was wederspanning. Zij verlangden zelfs terug naar het diensthuis, naar Egypte. Dat was geen geestelijk begeren, gewerkt door de Heilige Geest, doch het was een vleeselijk begeren, gewerkt door de boze geest. Het vlees begeert tegen de Geest en de Geest begeert tegen het vlees. Zo heeft Paulus het eens gezegd. Die twee staan tegenover elkander. Mogelijk dat jullie daar ook iets van kunnen begrijpen. Want als men uit de wereld gehaald is en "blijmoedig" uitgetrokken is, dan heeft de wereld zijn aantrekkingskracht nog niet verloren. Dan kan men door de "aanlokselen van de wereld nog bekoord worden". Daar is de beste zelfs niet van uitgesloten. Denk maar aan David, toen hij wandelde op het dak van zijn paleis. Door hetgeen zijn oog zag, werd zijn vleeselijk begeren opgewekt, met als gevolg de vreselijke zonden, die ik bij jullie allemaal bekend acht. Onthoud het maar dat een mens nergens te goed voor is. Zelfs de beste van Gods kinderen niet. Wanneer dit goed overdacht wordt, wordt het een wonder wat er in de tekst, hierboven, geschreven staat.

"Doch Gij, een God van vergevingen, genadig en barmhartig, lankmoedig en groot van weldadigheid, hebt hen evenwel niet verlaten". God is een God van vergevingen. Het staat in het meervoud. Vergeet dat niet. Want alles heeft betekenis. Hij vergeeft niet slechts één keer, Hij doet dat iedere keer weer. Daar is bij de Heere veel vergeving. Wat een wonder! En als God vergeeft dan doet Hij dat radikaal. Dan doet Hij dat terwille van het offer, dat in het oude testament gebracht werd, en dat heenwees naar dat ene volmaakte Offer, dat God Zelf gegeven heeft in Zijn Zoon, Die ook Zichzelf gegeven heeft, om als een lam ter slachting te worden geleid, terwijl Hij als een schaap dat stemeloos is voor het aangezicht zijner scheerders, Zijn mond niet opendeed. Daar wordt in de lijdensweken, waarin we nog verkeren, nu ik dit schrijf, steeds weer bijzonder aandacht een besteed. Dat gebeurt, opdat we zouden bedenken, dat het *vergeven* niet zo maar een zaak is. Neen, want de schuld is zwaar. Zij is van de mens uit gezien, onbe-

taalbaar. Wie kan die dure prijs der ziel, dat rantsoen; Aan God in Tijd, noch eeuwigheid voldoen? Niemand, niemand, niemand! Ja, toch Iemand! Die Iemand, is niemand anders dan de Heere Jezus Christus. Die heeft de prijs van Zijn leven er voor opgebracht. Wie dat verstaat, komt in verwondering van de vergevende liefde van God, die zó groot is, dat Hij Zijn Eniggeboren Zoon niet gespaard heeft, om verloren zonen en dochteren te kunnen sparen. Verder worden verschillende deugden van God geroemd. De in de tekst genoemde deugden van genade, barmhartigheid, lankmoedigheid en weldadigheid, worden ook wel "Wezensnamen" genoemd. Het zijn namen die ons iets te kennen geven van het Goddelijke Wezen. Van de grootheid en de oneindige goedheid van God. Daar zijn nog veel meer van die Wezensnamen dan de hier genoemde. Doch daar ga ik nu maar niet verder op in. Het is echter wel zaak, dat wij ze in gedachten hebben. Want het heeft te maken met het "kennen" van God en van "Zijn Zoon". Daar is het eeuwige leven mee gemeid. Want dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt. Joh. 17 : 3. Wie prijs stelt op het heil van zijn onsterfelijke ziel, kan hier niet onverschillig aan voorbij gaan.

Dat God genadig is en barmhartig, laten ons het innerlijk van God zien. Hij is genadig, wat zo van pas komt bij mensen, die de dood hebben verdiend. Ja echt, de dood hebben verdiend. Hij is barmhartig, dat is innerlijk met ontferming bewogen, ten opzichte van mensen, die van Hem afgefallen zijn. die tegen Hem opgestaan zijn. Het is eigenlijk onvoorstelbaar, dat God zó is, terwijl Hij van niemand van de mensen afhankelijk is. Denk daar maar eens over na.

Hij wordt ook gezegd "lankmoedig" te zijn en "groot van weldadigheid". Zijn lankmoedigheid wijst op Zijn geduld. Hij is traag tot toorn. Hij straft niet dadelijk. Hij stelt de straf uit, zeer lang. Soms 80 jaren of nog langer. Vraag je maar eens af hoe oud je al bent. En bedenk dan dat elke zonde een strafwaardige daad is. Hoe groot is dan Zijn lankmoedigheid, als Hij tot nu toe niet gehandeld heeft naar je zonden? Als je daarover denkt, begint het je te duizelen. Veel mensen ontlennen aan de lankmoedigheid Gods een zekere vrijmoedigheid, of liever: Brutaliteit, om maar door te zondigen. Ja men komt zelfs zo ver, dat men gaat denken dat God niet straft, nooit straft. Dat Hij eigenlijk niet bestaat. Men kan door de lankmoedigheid van God zelfs in de problemen komen. Ik denk aan Asaf. Dat was een man die God kende. Doch hij begreep er niets meer van. Want de godelozen, die straf hadden verdiend, kregen het helemaal niet, terwijl hij, die, naar hij dacht, het niet verdiend had, toch iedere keer weer met Gods slaande hand te doen kreeg. Doch toen zijn ogen er voor open gingen, kreeg hij het anders te zien. Want al is de lankmoedigheid van God groot. Al stelt Hij de welverdiende straf uit, eenmaal komt het toch. En dan zal de straf des te zwaarder zijn, als men van de lankmoedigheid van God geen gebruik heeft gemaakt. Ja, deze heeft misbruikt, om maar door te zondigen. Want dan heeft men jaren de tijd gehad om zich te bekeren. En dan die tijd niet gebruikt te hebben, hoe vreselijk zal het dan zijn, terecht te moeten komen in de handen van God, Die wel lankmoedig is, doch Die ook rechtvaardig is. Dan zal men naar het rechtvaardig oordeel Gods, om eigen schuld voor eeuwig moeten omkomen.

Wanneer je dus nog onbekeerd bent, laat de lankmoedigheid Gods je dan dagelijks een wonder zijn. Want dan gaat er van Zijn lankmoedigheid elke dag een prediking tot je uit, namelijk dat Hij geen lust heeft, nog! geen lust heeft, in de dood van de goddeloze. Doch dat Hij daarin lust heeft, dat de goddeloze zijn weg verlaat, de brede weg namelijk, om zich vervolgens te bekeren tot de Heere, Die barmhartig en genadig is, en groot van goedertierenheid.

Ja, God is groot in alles. Dat zegt dat laatste woord in vers 17 "en groot van weldadigheid". Dat wijst er op dat God aan misdadigers weldaden bewijst. Hij doet elke dag goed aan slechte mensen. Wie zou het doen? God doet dat. Wie daar oog voor krijgt, wordt klein onder de weldaden, die God geeft in

natuurlijk en geestelijk opzicht.

"Hebt hen evenwel niet verlaten". Dat was wel verdiend. Niet ene keer, doch wel duizend keer en meer. God had het volk kunnen verlaten, voor goed, voor eeuwig. Dat was verdiend. Doch Hij deed dat niet. De grond hiervoor ligt in Zijn Zoon Die het heeft moeten ondervinden van "God verlaten" te zijn. Dat heeft Hij uitgesproken in het vierde kruiswoord. Opdat zondaren door Hem zouden kunnen worden aangenomen. Dat is toch een wonder! Ik wenste wel het nog nader, indringender onder de aandacht van de lezers te brengen, opdat we daardoor alle goede gedachten omtrent onszelf zouden verliezen, en alleen maar goede gedachten omtrent God zouden overhouden. Looft de Heere, want Hij is goed.... Dat deed men daar op dat plein. Doen jullie dat ook? Misschien wel onder de dekens. Gelukkig, God is overal. Ook dáár, waar jij goed mag denken over God, al was het terwijl je ligt te sleutelen onder een auto.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Ark boeken / VVHS-BKV
6.

13. **Samen horen** door Truus van der Roest. Dit boek bevat meditatie voor vrouwen-groepen. De schrijfster zegt in een *Woord vooraf* o.a.: "Voor bij christenvrouwen groeit vandaag het bewustzijn dat hun inbreng terwille van het voortbestaan van de wereld nodig is. Dat die inbreng echter om een voortdurende bezinning vraagt, wordt zeker in deze tijd steeds duidelijker. (...) Samen horen.... Het bevestigt op een vaak verrassende manier je persoonlijk geloof in God. Maar het maakt je ook duidelijk, dat je naast Hem elkaar ook nodig hebt. Pas daardoor kom je als vrouwen immers tot de door Hem gewilde "Saamhorigheid". Wellicht dat deze gids daarbij een hulpmiddel kan zijn. Om de daarin aangereikte gedachten wat meer te laten aansluiten bij de huidige omgangstaal, is bij de samenstelling ervan gekozen voor het gebruik van de Groot Nieuws Bijbel. Maar natuurlijk kan ook een andere bijbelvertaling gebruikt worden."

Bij de liederenkeuze heeft zij gebruik gemaakt van het Liedboek voor de Kerken. Maar de oude, vertrouwde Johannes de Heer-bundel kan ook worden gebruikt. Zo zegt zij. Tenslotte spreekt zij de hoop uit dat het boekje bepaalde aspecten van het vrouw-zijn opnieuw belichten, vragen beantwoorden en stimuleren tot een verantwoorde aanpak van de taak, die elke vrouw in de wereld heeft, zal.

Uit het bovenstaande blijkt wel dat de schrijfster andere gedachten naar voren brengt dan wij horen wanneer de Schriften worden geopend. We krijgen de indruk dat de vrouwen die zij aanspreekt naar haar uitgangspunt allemaal kinderen des Heeren zijn. Dat de mens God kwijt is en alleen door de werking van de Heilige Geest in Christus wordt ingelijfd en door Hem weer tot God terug gebracht wordt, lezen we in dit boekje niet. Het spreken van Heer en niet van Heere betreuren we. Er zou meer zijn te noemen, maar laat dit genoeg zijn. We willen ook nog een positieve zijde laten zien. De schrijfster zegt ook dingen waar we van harte mee kunnen instemmen en dat willen we uitdrukkelijk naar voren brengen. We zouden gewild hebben dat we het boekje in alle opzichten hadden kunnen aanbevelen. Het boek is keurig uitgegeven, telt 143 blz. en 24 meditatie en kost f 17,50.

B.

Maria ter Laar, door Mies Vreugdenhil. Uitgeverij De Groot Goudriaan - Kampen.

Op de achterzijde van de band wordt de inhoud van dit boek in het kort weergegeven. Daarvan nemen we het volgende over: "Maria ter Laar is achttien jaar. Als baby werd zij geadopteerd. Maria heeft net het HAVO-diploma gehaald en wil gaan werken. Zij heeft altijd een hekel gehad aan school omdat zij geplaagd werd. Zij vindt zichzelf dik, onhandig en tuttig. Maar daarin gaat nu

verandering komen! Vooral dat dik-zijn moet verdwijnen. Maria wil echter zo graag slank worden, dat zij een afkeer van eten krijgt. Haar vermageringskuur wordt ziekelijk: zij lijdt aan anorexia nervosa. Met de hulp van haar ouders, de diëtiste, de psycholoog Philip en vooral van de jongen die zij ontmoet heeft, Gert, weet Maria haar ziekte te overwinnen. Een heerlijke vakantie met vriendin Wies en haar ouders is de eerste stap in een nieuwe toekomst. Na terugkomst is Maria 4 kilo aangekomen, vindt zij werk als tandarts-assistente en..... krijgt zij een terugval. Maar haar vriend Gert vangt haar op." Het is een boek dat van het begin tot het einde boeit vanwege de inhoud en de wijze waarop de schrijfster over Maria en haar problemen enz. vertelt. De strekking van het boek is heel goed en het kan anderen die met dergelijke problemen zitten tot zegen zijn. We kunnen dit een Christelijk boek noemen, maar in dit opzicht had de schrijfster wel wat dieper mogen graven. Overigens kunnen we dit boek van harte aanbevelen. Het boek telt 155 bladzijden en kost gebonden f 19,90.

B.

Het Hoge priesterlijk gebed
door Maarten Luther.

Uitgeverij Den Hertog b.v. - Houten.

Dit boek bevat een verklaring van Johannes 17. Luther heeft daarover preken gehouden. Hij had zelf geen gelegenheid ze voor de drukker klaar te maken. Hij vond zijn vriend en medewerker Cruciger bereid om de tekst op papier te zetten en de druk ervan te bewerkstelligen. Het is wel zeker dat Cruciger zelf regelmatig onder deze preken gezeten had en wellicht had hij reeds aantekeningen gemaakt. Een andere medewerker van Luther, Georg Römer, had dat in elk geval wel gedaan. Verder is het mogelijk dat Luther een aantal aantekeningen tot zijn beschikking had, waarvan Cruciger een dankbaar gebruik heeft kunnen maken. Al is de tekst niet van Luther zelf, we kunnen er hem toch in beluisteren. In de tekst van dit boek is niet meer de oorspronkelijke vorm van preken herkenbaar. Cruciger heeft van het boek één geheel gemaakt. Het lijkt veel meer een commentaar. Tekst voor tekst wordt Johannes 17 uitgelegd.

Het bovenstaande ontleen we aan de *Inleiding* van drs. K. Exalto, die het boek in het nederlands vertaalde. In deze *Inleiding* haalt de vertaler een aantal aspecten van Luthers uitleg naar voren, die z.i. fundamenteel zijn voor het verstaan van het geheel.

Dit boek heeft geen aanbeveling van ons nodig. Het is een diepgaande verklaring van Johannes 17. We willen volstaan met het aanhalen van een gedeelte van de verklaring van vers 6b: *Zij waren Uwe, en Gij hebt ze Mij gegeven.*

"Zo is dan door de Heere Christus met één slag verbrijzeld heel die zware aanvechting, met al dat gediscuteer over een verborgen goddelijke verkiezing, waarover velen zich zo angstig maken, waarmee zij zich zo zeer aftobben dat zij er wel gek van zouden kunnen worden, terwijl het allemaal niets uithaalt dan alleen dit, dat de duivel alle kans gegeven wordt om hen door wanhoop naar de hel te slepen. Beseft toch, dat al dit gediscuteer, al die influisteringen over Gods verkiezing van de duivel komen. Wat er in de Schrift over te lezen staat heeft allermist de bedoeling om arme en aangevochten zielen, die hun zonden gevoelen en die daarvan gaarne verlost zouden zijn, bang te maken en te verschrikken, maar bedoelt veeleer ze daarmee te troosten. Zich hierover zorgen te maken, dat laten wij over aan hen die het Evangelie missen of die naar Christus' stem niet willen luisteren. U zult echter moeten weten dat er hier op aarde geen vaster troost bestaat dan deze die Christus Zelf hier u toont en meedeelt, te weten: U bent Gods eigen lieve kind omdat u behagen schept in Zijn Woord en uw hart voor Hem openstaat! Als Christus zacht en vriendelijk voor u is, weet dan dat het de Vader Zelf is Die u troost. Niet Gods toorn, maar enkel Zijn vaderlijke liefde en barmhartigheid zijn uw deel. Hij laat zien dat Hij u gegeven heeft aan de Heere Christus. Houd het daarbij, en laat u

niet iets anders wijsmaken. Zoals Hij Zich door Christus aan u laat zien en openbaart, dáár moet u het bij houden! Hij heeft Zich juist op deze wijze aan u geopenbaard, opdat u naar niets anders zoudt omzien, en u geen zorgen zoudt maken over wat er van eeuwigheid over u besloten is, maar opdat u al wat God wil en al wat Hij tot uw zaligheid besloten heeft, zou kennen en aanschouwen in Zijn Woord!"

Tot zover Luther. Zie de bladzijden 72 en 73. Op bladzijde 67 lezen we: Ziehier dan hoe Christus ons wil openbeuren. Dat moet natuurlijk zijn: *opbeuren*.

Het boek telt 141 bladzijden en kost gebonden f 23,90.

B.

TEXEL bungalows, sta-caravans, volledig pension: 02220-18391 voor folder of inlichtingen

vakantiecentrum
De Verrassing

Voor een paar dagen of langer gezelligheid en sfeer, naar het dorpje Kesteren gelegen in de mooie Betuwe bekend om zijn landelijke omgeving ± 3 km van Rhenen.

PENSION

"DE PEEL"

waar het gewoon goed is.

Fam. Knuivers, Boven-eindsestraat 14,
4041 EJ Kesteren.
Tel. 08886 - 1687.

GENEESKRACHTIGE KRUIDEN

o.a. aambeien, spataderen, verhoogde bloeddruk, vernauwde bloedvaten, laxeer, ischias, borst en hoest, hoofdpijn, migraine, vermagering enz.

Kuur voor een maand f. 15,- incl. verz.kosten.

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5 - 2011 WL Haarlem
Telefoon 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606

STEUN GLIAGG DE POORT

voor gespecialiseerde psychosociale hulp aan jeugdigen en volwassenen.

een verantwoord alternatief voor de RIAGG's met vestigingen in Amersfoort, Goes, Schiedam en Zwolle. De sterke toename van het aantal hulpvragen veroorzaakt onverantwoord lange wachtlijsten en zelfs patiëntenstops. En dat terwijl de hulp zo dringend noodzakelijk is!

Wat is verantwoorde hulpverlening U waard?

Maak uw gift over op giro 3971975

Ln.v. GLIAGG DE POORT - SCHIEDAM - TEL. 010-4261081

BIJBEL nodig?

De GBS levert uit voorraad betaalbare Bijbels in de vertrouwde Statenvertaling. In de loop van de jaren hebben wij steeds nieuwe uitvoeringen in ons leveringspakket opgenomen. Aan de kwaliteit van het papier en het bindwerk is veel zorg besteed.

Huisbijbels

kunnen wij leveren vanaf **f 57,50**

en **Zakbijbels** vanaf **f 48,50**

Vraag uw boekhandel naar onze uitgaven. Een catalogus met al onze uitgaven kunt u portvrij aanvragen bij:

GBS

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNUMMER 18. 3300 WB DORDRECHT